

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 12/2005 rd

Regeringens proposition om statsbudgeten för 2006

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 22 september 2005 propositionen om statsbudgeten för 2006 (RP 119/2005 rd) till finansutskottet för beredning. Social- och hälsovårdsutskottet har med stöd av 38 § 3 mom. i riksdagens arbetsordning beslutat lämna utlåtande om budgetpropositionen till finansutskottet till de delar den hänför sig till utskottets behörighetsområde.

- budgetråd Pertti Tuhkanen och budgetråd Raija Koskinen, finansministeriet
- biträdande avdelningschef Raimo Ikonen, finanssekreterare Ritva Cantell, finanssekreterare Tuula Karhu och specialplanerare Minna Liuttu, social- och hälsovårdsministeriet
- överdirektör Matti Heikkilä, Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården
- chef för social- och hälsovårdsväsendet Tuula Taskula, Finlands Kommunförbund.

Sakkunniga

Utskottet har hört

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt

Enligt den allmänna motiveringen till budgetpropositionen kommer det finansiella läget i kommunerna fortsatt att vara stramt 2005 trots att skatteinkomsterna uppenbart kommer att öka snabbare. Också statsandelarna kommer att vara större än i fjol, vilket medverkar till en snabbare inkomstökning i kommunerna än i fjol. Dessutom beräknas kommunernas samlade utgifter öka långsammare. Kommunernas finansiella läge förbättras men kommer fortfarande att uppvisa ett klart underskott. Därmed ökar kommunernas skuldsättning. Nästa år förväntas kommuneko-

nomin alltså uppvisa ett underskott samtidigt som kommunernas skuldsättning ökar. Det finansiella läget förbättras dock en aning eftersom skatteinkomsterna och statsandelarna tillsammans ökar med cirka fem procent och utgifterna förväntas öka i långsammare takt. Trots att det samlade läget för kommunekonomin blir bättre förblir de ekonomiska skillnaderna mellan kommunerna stora. Allt fler kommuner uppvisar permanent underskott, och det pekar mot ett behov av strukturella omställningar.

I sitt utlåtande (ShUU 13/2004 rd) om budgetpropositionen för i år lyfter social- och hälsovårdsutskottet fram frågor kring fattigdom och marginalisering. I samband med budgetproposi-

tionen för 2006 har regeringen enats om åtgärder för att förebygga fattigdom och utslagning. En av åtgärderna ingår i en proposition där det föreslås att egenandelen på 7 procent för boendeutgifter inte längre ska påverka utkomststødet. Det är fortfarande viktigt att lyfta fram utkomststødtagarna och inte minst fattiga barnfamiljer och ensamstående föräldrar. Vidare är det viktigt att försöka minska människors behov av utkomststød och i stället höja beloppen för de primära förmånerna. Dessutom har utskottet i flera sammanhang påpekat att arbetslöshetsförmånerna bör höjas.

I budgeten föreslås ett anslag om 2,2 miljoner euro till främjande av social- och hälsovårdens servicesystem med hjälp av datateknik (mom. 33.01.29). I motiven sägs att anslaget får användas till arbetet med att definiera systemarkitekturen för hälso- och sjukvårdens riksomfattande elektroniska arkiv och för att införa arkivet samt för utgifter för den aktör som på riksnivå ansvarar för den elektroniska arkivtjänsten. Utskottet påpekar att arbetet med arkivet också bör ta hänsyn till eventuella behov inom socialvården och noggrant utreda fördelar och nackdelar med centraliserade respektive decentraliserade funktioner.

Hälsofrämjande verksamhet

I budgetpropositionen för 2006 uppgår anslaget för hälsofrämjande verksamhet till 7 500 000 euro och är därmed på samma nivå som för i år. Samtidigt som utgifterna för hälso- och sjukvård samt inte minst för läkemedelsförsörjning har ökat har anslagen för hälsofrämjande verksamhet nominellt legat på samma nivå i flera år. I till exempel utlåtandet om budgetpropositionen för 2005 framhåller social- och hälsovårdsutskottet vikten av hälsofrämjande åtgärder för folkhälsan. Utskottet upprepar här sin uppfattning att hälsofrämjande verksamhet på sikt kan ge bättre livskvalitet och stora kostnadsbesparingar tack vare mindre sjukfrånvaro och lägre kostnader för sjukvård och rehabilitering. De kan dessutom påverkas genom satsningar på arbetshälsa. Projekten "Kultur ger hälsa", "Kraft i åren" och "Hälsa för alla" är bra exempel på för-

valtningsövergripande satsningar på den vuxna och den äldre befolkningens hälsa.

Många av de stora frågorna kring hälsofrämjande verksamhet har att göra med barns och ungas hälsa. Detta gäller bl.a. rökning, alkohol, kost, motion och övervikt. Rökning och berusningsdrickande är fortfarande oroväckande vanligt bland ungdomar. Övervikt och fysisk inaktivitet är stora hot mot vår folkhälsa. De traditionella faktorerna för att främja barns och ungas hälsa, barnvårdscentraler, skolhälsovård, skolluncher och undervisning i näringslära, är i stort behov av expertisstød. Ett sådant stød kan till exempel Folkhälsoinstitutet ge. Samtidigt är det viktigt att satsa mer på preventiv psykiatrisk vård för barn och unga och på hälsouppföljning. Utskottet påpekar också att organisationerna spelar en stor roll för de hälsofrämjande och preventiva insatserna. Detta gäller särskilt preventionen av livsstilssjukdomar där man med attitydförändringar kan nå goda resultat kostnadseffektivt.

Med hänvisning till det ovanstående föreslår utskottet

att finansutskottet ökar anslaget till hälsofrämjande verksamhet under moment 33.53.50.

Specialstatsandelar

Sammantaget föreslås ett anslag på cirka 131 miljoner euro till statliga ersättningar för forskning och läkarutbildning inom den specialiserade sjukvården. Beloppet ligger på samma nivå som i år. Däremot föreslås den statliga ersättningen för utbildning bli reducerad med 8 miljoner euro och anslaget till forskning bli höjt med ett lika stort belopp. Beloppet är en överföring som gjorts på tre år till det nationella hälsovårdsprojektet och nu återbördas. Social- och hälsovårdsutskottet påpekar att statens ersättningar till forskning och utbildning under årens lopp inte har kompenserats för inflationsutvecklingen. När den statliga ersättningen för utbildning minskar måste sjukhusen täcka sina utbildningskostnader med priserna för vård och behandling. Det i sin tur medför problem för

kommunerna i deras verksamhet och särbehandlar utbildningsenheterna i konkurrenshänseende gentemot andra offentliga och privata tjänstetillhandahållare. I sitt program har regeringen Vanhanen skrivit in som mål att kostnaderna för forskning och undervisning ska ersättas till sitt faktiska belopp. Ministergruppen för basserviceprogrammet har tillsatt en arbetsgrupp som undersökt statens ersättningar för forskning och utbildning till verksamhetsenheter inom hälso- och sjukvården. I juni i år föreslog arbetsgruppen enhälligt att nivån på ersättningarna till hälso- och sjukvården för läkar- och tandläkarutbildning gradvis ska höjas för att motsvara utbyggnaden av utbildningen och kraven på utbildningsstrukturen (SHM, arbetsgruppspromemorior 2005:10). Enligt social- och hälsovårdsutskottets uppfattning bör måluppfyllelsen komma igång redan 2006. Det är viktigt att forskningsmedel inom ramen för specialstatsandelarna i allt större omfattning kan gå till forskning inom primärvården.

På grundval av det ovanstående föreslår utskottet

att finansutskottet ökar anslaget för statlig ersättning till hälso- och sjukvårdsenheter för kostnaderna för läkar- och tandläkarutbildning under moment 33.32.33.

Kompetenscentra inom det sociala området

Anslagen för utvecklingsprojektet inom det sociala området används till de viktiga utvecklingsteman som fastställdes när projektet inrättades. Detta är angeläget för att socialarbetet ska kunna förstärkas, framhåller utskottet. Enligt utskottet är det också viktigt att det avsätts anslag i enlighet med rambesluten för att kommunerna ska kunna genomföra utvecklingsprojektet. Hur projektet utfaller och om arbetet kan fortsätta beror i hög grad på vilka verksamhetsmöjligheter kompetenscentren inom det sociala området har. I år har de nio kompetenscentren fått tre miljoner euro i fasta anslag för sin verksamhet. Anslaget har legat på samma nivå ända sedan centren inrättades 2002. I budgeten för 2006 föreslås anslaget bli reducerat till 2,5 miljoner euro.

Social- och hälsovårdsministeriet föreslog att anslaget höjs till 4 miljoner euro. I sitt betänkande (FiUB 41/2004 rd) om budgetpropositionen för 2005 påpekade finansutskottet att finansieringen av kompetenscentren måste uppmärksammas framöver. Enligt finansutskottet är basfinansieringen för kompetenscentren mycket anspråkslös om man ser till centrens uppgifter och förväntningarna på dem. När verksamheten finansieras med projektpengar försvåras den långsiktiga planeringen, ansåg finansutskottet. Vidare sades det att den kortsiktiga finansieringen leder till stor omsättning bland personalen och försvårar möjligheterna att rekrytera kvalificerad personal. Enligt betänkandet ökar utbrändheten bland personalen av de många projekten, särskilt som de extra resurserna för utvecklingsarbetet inte underlättar det normala servicearbetet. Också administrationen av de finansiella mekanismerna ansågs vara både arbetsdryg och svår på grund av deras komplicerade struktur. Enligt finansutskottet är det nödvändigt att satsa mer på basfinansieringen, vilket skulle ge bättre möjligheter att arbeta långsiktigt. Enligt social- och hälsovårdsutskottet är finansutskottets synpunkter från i fjol fortfarande aktuella. Utskottet anser därför att problemen kommer att försvåras ytterligare av den föreslagna anslagsminskningen.

På grundval av det ovanstående föreslår utskottet

att finansutskottet ökar anslaget till statsunderstöd för verksamheten vid kompetenscentra inom det sociala området under moment 33.32.39.

Psykiatrisk behandling av barn och unga

De preliminära utvärderingarna av den ändrade lagstiftningen om tillgång till vård har visat att de största problemen fortfarande finns inom den psykiatriska vården för barn och unga. Sedan 2000 har riksdagen avsatt ett särskilt statsunderstöd för denna sektor inom psykiatrin. Med åren har anslaget minskat och social- och hälsovårdsutskottet har ansett att det inte är rationellt att fortlöpande avsätta ett särskilt anslag för den

psykiatriska vården. Mentalvården kräver långsiktighet och därför bör den ingå som en integrerad och viktig del av den övriga hälso- och sjukvården, anser utskottet. Detta bör också ge utslag i både primärvården och den specialiserade sjukvården genom att den psykiatriska vården får samma status som övriga sektorer inom hälso- och sjukvården. Utskottet menar att det särskilda statsunderstödet kan slopas, men att anslaget i stället förs över till anslaget för statsandel till kommunerna för social- och hälsovårdens driftskostnader.

På grundval av det ovanstående föreslår utskottet

att finansutskottet ökar anslaget till statsandel till kommunerna för social- och hälsovårdens driftskostnader under moment 33.32.30.

Utlåtande

Social- och hälsovårdsutskottet meddelar

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors den 12 oktober 2005

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Valto Koski /sd
vordf. Eero Akaan-Penttilä /saml
medl. Sirpa Asko-Seljavaara /saml
Anneli Kiljunen /sd
Marjaana Koskinen /sd
Pehr Löw /sv
Riikka Moilanen-Savolainen /cent
Aila Paloniemi /cent

Leena Rauhala /kd
Juha Rehula /cent
Paula Risikko /saml
Arto Seppälä /sd
Raija Vahasalo /saml
Erkki Virtanen /vänst
ers. Terhi Peltokorpi /cent.

Sekreterare var

utskottsråd Harri Sintonen.

AVVIKANDE MENING

Motivering

Social- och hälsovårdsutskottets utlåtande om det finansiella läget i kommunerna utifrån budgetpropositionen för 2006 är minst sagt ytligt och skyler i vissa stycken över det faktiska läget, när man vet hur allvarligt läget är.

Finansminister Heinäluoma uppgav nyligen (4.10) att statsekonomin i år kommer att uppvisa ett överskott på ungefär tre miljarder euro när budgeten utgick från ett underskott på en halv miljard euro. Han menade att vi nu kan amortera mer på statsskulden än det ursprungligen var tänkt.

Vi vet dessutom att regeringens skattesänkningar också vid en försiktig bedömning uppgår till hela 2,5 miljarder euro för hela valperioden. Det är en dryg fördubbling av det belopp som skrevs in i regeringsprogrammet.

Regeringen har använt det ekonomiska spelrummet i statsekonomin till skattesänkningar och amorteringar på statens skulder. Samtidigt har kommunekonomin ständigt påförts nya förpliktelser som staten inte vill kompensera kommunerna för till fullt belopp.

I sitt utlåtande om budgetpropositionen för 2006 framhåller förvaltningsutskottet att kommunernas nettoinvesteringar förväntas ligga kvar på ungefär samma nivå som 2005, det vill säga 2,4 miljarder euro. Dessutom minskar kommunernas kassareserver på grund av de ständiga underskotten samtidigt som lånen ökar med cirka 0,6 miljarder euro 2006. Kommunernas nettoskuld förväntas öka med ungefär 0,8 miljarder euro (FvUU 20/2005 rd, s. 2 — RP 119/2005 rd).

Bokslutsinformationen för 2004 visar att de ekonomiska skillnaderna mellan kommunerna har ökat. Det fanns 138 kommuner med stora ekonomiska problem och ett negativt årsbidrag. Antalet hade fördubblats jämfört med 2003. De ekonomiska svårigheterna drabbar framför allt små kommuner med litet invånarantal. Segregeringen förväntas fortsätta också de närmaste åren (FvUU 20/2005 rd, s. 2 — RP 119/2005 rd).

I budgetpropositionen utgår regeringen från att justeringen av kostnadsfördelningen mellan stat och kommuner ska genomföras periodiserat under fyra år 2005—2008. Periodiseringsposterna för kostnadsfördelningen har tidigare lagts till de närmaste åren genom lagarna 1289—1292/2004 (FvUB 23/2004 rd). Med hänvisning till det svåra ekonomiska läget i kommunerna anser förvaltningsutskottet att justeringen av kostnadsfördelningen mellan stat och kommuner bör snabbas upp och genomföras fullt ut under den pågående valperioden (FvUU 20/2005 rd, s. 2 — RP 119/2005 rd).

Förslaget

På grundval av det ovanstående anser vi att social- och hälsovårdsutskottet borde ha föreslagit

att justeringen av kostnadsfördelningen mellan stat och kommuner med hänvisning till det svåra ekonomiska läget i kommunerna ska betalas ut till kommunerna fullt ut under 2006.

Helsingfors den 12 oktober 2005

Erkki Virtanen /vänst
Eero Akaan-Penttilä /saml
Sirpa Asko-Seljavaara /saml

Paula Risikko /saml
Raija Vahasalo /saml
Leena Rauhala /kd